

Sygn. akt III AUa 752/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 10 października 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Lublinie III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący - Sędzia	SA Elżbieta Czaja
Sędziowie:	SA Krystyna Smaga (spr.) SA Barbara Hejwowska
Protokolant: sekr. sądowy Maciej Mazuryk	

po rozpoznaniu w dniu 10 października 2013 r. w Lublinie

sprawy Przedsiębiorstwa (...) Spółki Akcyjnej
w Ł.

z udziałem zainteresowanego J. B.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w L.

o wysokość podstawy wymiaru składek

na skutek apelacji Przedsiębiorstwa (...) Spółki Akcyjnej w Ł.

od wyroku Sądu Okręgowego w Lublinie

z dnia 30 kwietnia 2013 r. sygn. akt VIII U 42/13

I. oddala apelację;

II. zasądza od Przedsiębiorstwa (...) Spółki Akcyjnej w Ł. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w L. kwotę 120 (sto dwadzieścia) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 2 listopada 2012 r Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w L., działając na podstawie art. 83 ust. 1 pkt 3, art. 6 ust 1 pkt 1, art. 38 ust. 1 w związku z art. 18 ust. 1, ustawy z dnia 13 października 1998 r o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2009 r Nr 205, poz. 1585, ze zm.), stwierdził że podstawa wymiaru składek na ubezpieczenia J. B., pracownika podlegającego ubezpieczeniom społecznym i ubezpieczeniu zdrowotnemu u płatnika składek Przedsiębiorstwa (...) SA z siedzibą w Ł. wynosi: za marzec 2009 r na ubezpieczenia emerytalne i rentowe, ubezpieczenie chorobowe oraz ubezpieczenie wypadkowe - 2274,85 zł, a na ubezpieczenie zdrowotne - 1962,97 zł, za

wrzesień 2009 r na ubezpieczenia emerytalne i rentowe, ubezpieczenie chorobowe oraz ubezpieczenie wypadkowe - 3420 zł, a na ubezpieczenie zdrowotne - 2951,12 zł, za grudzień 2012 r na ubezpieczenia emerytalne i rentowe, ubezpieczenie chorobowe oraz ubezpieczenie wypadkowe - 5002,06 zł, a na ubezpieczenie zdrowotne 4316,28 zł, zaś za lipiec 2011 r na ubezpieczenia emerytalne i rentowe, ubezpieczenie chorobowe oraz ubezpieczenie wypadkowe - 3766 zł, a na ubezpieczenie zdrowotne - 3249, 68 zł.

W uzasadnieniu decyzji ZUS wskazał, że płatnik przyznał pracownikowi paczki żywnościowe i dopłatę do wypoczynku, które zostały sfinansowane ze środków zakładowego funduszu świadczeń socjalnych. Wartość paczek oraz kwoty dopłaty do wypoczynku nie zostały uwzględnione przez płatnika w podstawie wymiaru składek. ZUS ustalił, że płatnik wykorzystywał środki pochodzące z Funduszu Świadczeń Socjalnych, jednakże przyznanie środków nie zostało uzależnione od sytuacji majątkowej, życiowej i rodzinnej uprawnionych, co stoi w sprzeczności z art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 4 marca 1994 r o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych.

W odwołaniu od decyzji Przedsiębiorstwo (...) domagało się jej uchylenia w całości, jako naruszającej przepisy ustawy z dnia 4 marca 1994 r o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych, postanowienia regulaminu Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych przyjęte zarządzeniem nr 9/1999 z 31 grudnia 1999 r, wraz z załącznikami do regulaminu.

Sąd Okręgowy wezwał do udziału w sprawie w charakterze zainteresowanego J. B., który poparł odwołanie.

Sąd Okręgowy w Lublinie wyrokiem z dnia 30 kwietnia 2013 r oddalił odwołanie i zasądził od Przedsiębiorstwa (...) na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w L. 60 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

Sąd ustalił, że Przedsiębiorstwo (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w Ł. prowadzi działalność w zakresie budowy i utrzymania dróg i mostów. W Spółce został ustanowiony regulamin Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych, który wszedł w życie 1 stycznia 2000 r. Z § 7 regulaminu wynikało, że środki Funduszu przeznaczone są na dofinansowanie kosztów uczestnictwa osób uprawnionych do korzystania z Funduszu w różnych rodzajach i formach działalności socjalnej organizowanej przez zakład pracy, szczegółowo tam wymienionych. Przepis § 12 regulaminu wskazywał, że priorytet w przyznawaniu świadczeń oraz wysokość dopłaty z Funduszu uzależniano od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej. Osoby uprawnione znajdujące się w szczególnie trudnej sytuacji życiowej rodzinnej i materialnej, mogły uzyskać pomoc bezzwrotną w maksymalnej wysokości przewidzianej w regulaminie oraz maksymalne dopłaty do wszystkich rodzajów usług i świadczeń organizowanych przez zakład pracy. Osoby znajdujące się w szczególnie trudnej sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej mogły, w drodze wyjątku, uzyskać maksymalną kwotę pomocy przewidzianej w regulaminie podwyższoną o 20%, jednak nie częściej niż raz na dwa lata. Podstawą przyznania pomocy socjalnej finansowanej z Funduszu był wniosek osoby upoważnionej, poparty jej oświadczeniem o sytuacji życiowej i rodzinnej oraz o wysokości dochodu przypadającego na osobę w rodzinie. Z § 5 regulaminu wynika, że osoba ubiegająca się o przyznanie ulgowej usługi socjalnej lub świadczenia dofinansowanego z Funduszu jest obowiązana złożyć wniosek o przyznanie usługi lub świadczenia, wypełniony według wzoru załączonego do regulaminu, oraz oświadczenie o wysokości dochodu na osobę w rodzinie, obliczonego od dochodów brutto za cały poprzedni rok kalendarzowy, bez ujmowania w nich zasiłków pielęgnacyjnych i rodzinnych, uzyskanych przez wszystkich członków rodziny prowadzących wspólnie gospodarstwo domowe. Zaznaczono jednak, że obowiązek składania oświadczenia o wysokości dochodu na osobę w rodzinie nie dotyczy osób ubiegających się o najniższą dopłatę. Zgodnie z § 6 regulaminu, podstawę do wyliczenia wysokości pomocy socjalnej przyznawanej osobom uprawnionym z Funduszu w zakresie dopłat do różnych form wypoczynku stanowiła wysokość diety za czas podróży służbowej, obowiązującej w dniu 1 stycznia danego roku kalendarzowego, przemnożona przez odpowiedni wskaźnik procentowy i liczbę dni pobytu na wypoczynku. W „Porozumieniu na rok 2009” z 5 stycznia 2009 r, stanowiącym załącznik do regulaminu, sprecyzowano sposób ustalenia wartości paczki sfinansowanej z Funduszu Świadczeń Socjalnych na dany rok w zależności od dochodu na osobę w rodzinie w złotych. Ustalenie procentowej wartości paczki dla danego pracownika przewidzianej do wydania w marcu 2009 r było dokonywane na podstawie wniosku pracownika złożonego do 27 lutego 2009 r o przyznanie zwiększonego świadczenia socjalnego, to jest udzielenie większej wartości paczki do wydania. Wartość paczki przyznanej pracownikowi, który złoży powyższy

wniosek powiększono o 50%, jeżeli dochód miesięczny na osobę w rodzinie według oświadczenia pracownika wynosi 600 zł netto. W przypadku braku wniosku, pracownikowi wydawano paczkę o wartości minimalnej.

W załączniku z 4 stycznia 2010 r do regulaminu sprecyzowano sposób ustalenia wartości paczki sfinansowanej z Funduszu na dany rok w zależności od dochodu na osobę w rodzinie w złotych. Ustalenie procentowej wartości paczki dla danego pracownika na dany rok następowało na podstawie wniosku pracownika złożonego do 15 kwietnia danego roku o przyznanie świadczenia socjalnego na dofinansowanie wypoczynku i proporcji wyliczonej zgodnie z tabelą dopłat z Funduszu do różnych usług wypoczynkowych. W przypadku, gdy pracownik nie złożył wniosku do 15 kwietnia danego roku, wówczas przyznawano paczkę o najniższej wartości spośród wszystkich wydanych paczek. W „Porozumieniu” z 25 listopada 2010 r, ustalono, że pracownikom zostanie przyznane świadczenie socjalne w postaci świadczenia pieniężnego z ZFŚS zamiennie za paczki (świadczenia rzeczowe) na podstawie wniosków i oświadczeń złożonych przez pracowników w 2010 r. Kwoty świadczenia pieniężnego z funduszu dla każdego pracownika wyliczono na podstawie złożonych wniosków i oświadczeń, które uwzględniają sytuację życiową, rodzinną i materialną osoby uprawnionej. Na wypłatę świadczeń pieniężnych dla wszystkich uprawnionych pracowników przeznaczono kwotę do trzydziestu tysięcy złotych brutto.

Sąd zauważył, że regulamin obowiązujący w Spółce pozwalał na składanie oświadczenia o dochodzie na osobę, jak też na składanie dodatkowego wniosku. Dopuszczalne było także nieskładanie wniosku i oświadczenia. Wówczas świadczenie przyznawano w najniższej jednakowej wysokości. Taka sytuacja miała miejsce w 2009 r. W 2010 r doszło do zróżnicowania wypłaty zamiennej za paczkę i były to kwoty 270, 300 i 315 zł. Wysokość wypłat zróżnicowano mimo niezłożenia przez pracowników oświadczeń o dochodzie. Jako kryterium różnicujące brano pod uwagę wysokość dopłat do wypoczynku w 2010 r, która zależała od liczby uprawnionych członków rodziny.

Zainteresowany w Przedsiębiorstwie (...) SA jest zatrudniony od 1979 r na stanowisku maszynisty. Obecnie jest zatrudniony na 3/4 etatu i zarabia około 1600 zł miesięcznie, zaś w latach 2009 - 2011 zarabiał około 2000 zł miesięcznie, otrzymując również nagrody wysokości do 40% wynagrodzenia zasadniczego.

W dniu 3 marca 2009 r złożył wniosek o przyznanie świadczenia socjalnego na dofinansowanie wypoczynku organizowanego we własnym zakresie dla trzech osób, to jest dla niego, żony oraz syna. Nie złożył oświadczenia o dochodzie, wobec czego wypłacono dopłatę wynikającą z tabeli dopłat uzależnioną od liczby uprawnionych osób: 920 zł brutto. W 2009 r otrzymał również od pracodawcy paczkę rzeczową o wartości 262,05 zł. Nie składał ani wniosku o przyznanie świadczenia, ani oświadczenia o wysokości dochodu na osobę. W dniu 3 marca 2010 r zainteresowany złożył wniosek o przyznanie dla niego i jego rodziny świadczenia socjalnego na dofinansowanie wypoczynku organizowanego we własnym zakresie. Nie złożył oświadczenia o dochodzie, wobec czego wypłacono mu dopłatę wynikającą z tabeli dopłat - 420% diety x 10 dni, to jest 966 zł brutto. W 2010 r otrzymał dodatkowo od pracodawcy wypłatę zamienną za paczkę w kwocie 315 zł, przy czym nie składał ani wniosku, ani oświadczenia o wysokości dochodu na osobę. Wysokość wypłaty zamiennej za paczkę uzależniono od wypłaconych pracownikom w 2010 r dopłat do wypoczynku. Dlatego 39 pracowników otrzymało świadczenie zamiennie za paczkę 270 zł (pracownicy ci otrzymali dopłatę do wypoczynku w kwocie 828 zł), 26 pracowników otrzymało świadczenie zamiennie za paczkę w kwocie 300 zł (otrzymali dopłatę do wypoczynku w kwocie 920 zł), a 36 pracowników otrzymało świadczenie zamiennie za paczkę w kwocie 315 zł (otrzymali dopłatę do wypoczynku w kwocie 966 zł). W 2011 r Spółka wypłacała jedną formę pomocy socjalnej, dopłatę do wypoczynku. Zainteresowany złożył wniosek, wskazując jako uprawnionych siebie, żonę i syna. Nie złożył oświadczenia o dochodzie, dlatego wypłacono mu dopłatę wynikającą z tabeli dopłat - 420% diety x 10 dni, to jest 966 zł brutto (wnioski, zestawienia).

Sąd zważył, że odwołanie nie jest zasadne. Sąd przypomniał, że zasady tworzenia zakładowego funduszu świadczeń socjalnych określa ustawa z dnia 4 marca 1994 r o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych (tekst jedn. Dz. U z 2012 r, poz. 592, ze zm.). Podstawowa zasada dysponowania środkami funduszu została określona w art. 8 ust. 1 tej ustawy, w myśl którego przyznawanie ulgowych usług i świadczeń oraz wysokość dopłat z funduszu uzależnia się od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej do korzystania z funduszu.

Sąd powołał się na wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 sierpnia 2001 r, I PKN 579/00 (OSNP 2003/14/331), gdzie wskazano, że fundusz świadczeń socjalnych jest instytucją prawną, która ma łagodzić różnice w poziomie życia pracowników i ich rodzin, a także emerytów i rencistów. Jest on wyrazem funkcji społecznej zakładu pracy, zaś jego adresatami są zwłaszcza rodziny o najniższych dochodach. Fundusz ten jest przeznaczony na finansowanie działalności socjalnej organizowanej na rzecz osób uprawnionych do korzystania z Funduszu oraz na dofinansowanie zakładowych obiektów socjalnych. Pracodawca w regulaminie ustala między innymi warunki korzystania przez osoby uprawnione z usług i świadczeń finansowanych z funduszu. Treść art. 8 ust. 1 ustawy uzasadnia tezę, że pracodawca nie może ustalić tych warunków według wybranych przez siebie kryteriów, z pominięciem naczelnej zasady wyrażonej w tym przepisie, że przyznawanie ulgowych usług i świadczeń oraz wysokość dopłat z funduszu zostało uzależnione wyłącznie od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej do korzystania z funduszu. Wynika z tego, że ustawa o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych nie upoważnia do tworzenia takich zasad podziału funduszu socjalnego, które pozostawałyby w sprzeczności z jej art. 8 ust. 1, ten zaś przepis wyraźnie powiązał zasady korzystania z ulgowych usług i świadczeń z sytuacją życiową, rodzinną i materialną osób uprawnionych. Jest to tak zwane kryterium socjalne, którego przyjęcie przez ustawodawcę prowadzi do wniosku, że jest wykluczone przyznawanie ulgowych usług i świadczeń z funduszu ogółowi zatrudnionych w tej samej wysokości, według zasady „każdemu po równo”. Sąd podzielił też stanowisko Sądu Najwyższego wyrażone w wyroku z dnia 16 września 2009 r, I UK 121/09 (OSNP 2011/9-10/133), że przyznawanie ulgowych świadczeń i wysokość dopłat z zakładowego funduszu świadczeń socjalnych powinno być uzależnione od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby korzystającej z funduszu. Nie ma w tym zakresie wyjątków. Regulamin zakładowego funduszu świadczeń socjalnych nie może zmienić tej zasady.

Sąd podniósł dalej, że z ustaleń postępowania wynika, że w odwołującym się Przedsiębiorstwie osoba ubiegająca się o ulgową usługę socjalną lub świadczenia dofinansowanego z Funduszu jest obowiązana złożyć wniosek o przyznanie usługi lub świadczenia, wypełniony według wzoru załączonego do regulaminu oraz oświadczenie o wysokości dochodu na osobę w rodzinie, obliczonego od dochodów brutto za cały poprzedni rok kalendarzowy. Obowiązek składania oświadczenia o wysokości dochodu na osobę w rodzinie nie dotyczy osób ubiegających się o najniższą dopłatę (§ 5 regulaminu).

W 2009 r płatnik przyznał wszystkim pracownikom paczkę świąteczną o wartości 262,05 zł. Analiza przygotowanego na wezwanie Sądu przez skarżące Przedsiębiorstwo zestawienia jednoznacznie wskazuje, że żaden z pracowników nie złożył wymaganego wniosku, dlatego wszyscy pracownicy otrzymali paczki jednakowej wartości. Tymczasem z zeznań A. R. wynika, że rozpiętość wynagrodzeń w Spółce wynosi od 2000 zł do kilkunastu tysięcy (w przypadku prezesa) zł. W 2010 r pracownicy otrzymali wypłatę zamienną za paczkę. Wysokość świadczenia była zróżnicowana tylko w niewielkim stopniu (rozpiętość pomiędzy najniższym a najwyższym świadczeniem wyniosła zaledwie 45 zł) i była uzależniona nie od sytuacji materialnej, lecz od wysokości przyznanej dopłaty do wypoczynku, która była uzależniona od liczby uprawnionych osób. Zestawienie wskazuje, że pracownicy nie składali oświadczeń o dochodach, korzystając z możliwości przewidzianej w regulaminie. Wysokość dopłat do wypoczynku również nie była uzależniona od sytuacji życiowej, materialnej i rodzinnej, a jedynie od liczby osób korzystających z wypoczynku.

Sąd podkreślił, że świadczenia wypłacone w latach 2009 - 2011 wyliczono bez zachowania indywidualnej oceny każdego przypadku, nie ustalono sytuacji rodzinna, materialna i życiowej osób uprawnionych do świadczeń. Świadczenia wypłacano albo w takiej samej wysokości albo jako jedyne kryterium różnicujące używano liczbę osób uprawnionych do otrzymania dopłaty do wypoczynku.

Sąd podkreślił, że Spółka nie kierowała się kryterium socjalnym przy rozdziale środków z Zakładowego Funduszu Świadczeń Socjalnych. Art. 8 ust. 1 ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych, formułując warunki, jakie powinny być spełnione przy rozdziale środków, nie upoważnia jednocześnie do przyznawania osobom uprawnionym prawa do świadczeń socjalnych w takiej samej wysokości. Przepis wprowadza związek między wartością przyznawanego świadczenia, a łącznie rozpatrywaną sytuacją życiową, rodzinną i materialną osoby uprawnionej. Im gorsza jest sytuacja osoby uprawnionej, tym świadczenie powinno być wyższe. Prosty podział tych środków oznacza w istocie zmianę charakteru wypłaconego świadczenia, a celem świadczeń socjalnych jest wyrównywanie różnic w

poziomie życia pracowników. Fundusz nie jest źródłem świadczeń o charakterze wynagrodzenia, czy też dodatku do wynagrodzenia i nie można z niego dokonywać wypłat pieniężnych dla całej załogi, w jednym czasie. Sąd powołał się na wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 sierpnia 2001 r, I PKN 579/00, (OSNP 2003/14/331), gdzie wskazano, że jest niemal niemożliwe, by wszyscy pracownicy mieli identyczną sytuację socjalną (identyczne dochody, taką samą liczbę osób na utrzymaniu, identyczną sytuację materialną i zdrowotną rodziny), a tylko wtedy przyznanie świadczeń w jednakowej wysokości można uznać za uzasadnione.

Sąd konkludował, że nierozpoznanie szczegółowe sytuacji każdego pracownika spowodowało, że przyznane świadczenie nie realizowało celów socjalnych, a stało się w istocie dodatkiem. Pracodawca administrujący środkami zakładowego funduszu świadczeń socjalnych nie może ich wydatkować niezgodnie z regulaminem zakładowej działalności socjalnej, którego postanowienia nie mogą być sprzeczne z zasadą przyznawania świadczeń według kryterium socjalnego, to jest uzależniającego przyznawanie ulgowych usług i świadczeń wyłącznie od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej do korzystania z Funduszu (wyroki Sądu Najwyższego z dnia 20 sierpnia 2001 roku, I PKN 579/00, OSNP z 2003 roku, Nr 14, poz. 331 i z dnia 20 czerwca 2012 roku, I UK 140/12, Lex nr 1211542). Natomiast w wyroku z 6 lutego 2008 roku (II PK 156/07, OSNP 2009/7-8/96) Sąd Najwyższy wskazał, że przepis art. 8 ust. 1 ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych nie stanowi podstawy przyznania wszystkim pracownikom świadczeń pieniężnych, które nie zmierzają do realizacji celów socjalnych zgodnych z art. 1 ust. 1 i art. 2 pkt 1 tej ustawy.

W ocenie Sądu, świadczenie jakie otrzymał zainteresowany w latach 2009 -2011 nie było pomocą, o jakiej mowa w ustawie o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych, gdyż otrzymali je wszyscy zatrudnieni, a wypłaty nastąpiły niezgodnie z przepisami ustawy. Pomimo, iż wypłaty pieniężne były zróżnicowane (choć w niewielkim zakresie), to w istocie wypłacone zainteresowanemu świadczenie nabyło charakter świadczenia dodatkowego, a nie świadczenia z zakładowego funduszu świadczeń socjalnych. Dlatego Sąd uznał, że stanowi ono przychód w rozumieniu art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 26 lipca 1991 r o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz. U. z 2010 r Nr 51, poz. 307, ze zm.), który to przychód stanowi podstawę wymiaru składek (art. 18 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, w związku z § 1 rozporządzenia z dnia 18 grudnia 1998 r oraz art. 81 ust. 1 ustawy z 2004 r o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych). W tej sytuacji zaskarżona decyzja Zakładu Ubezpieczeń Społecznych jest prawidłowa, a odwołanie podlegało oddaleniu na podstawie powołanych przepisów i art. 477¹⁴ § 1 kpc. Rozstrzygnięcie o kosztach postępowania wydane zostało na podstawie art. 98 § 1 i 3 kpc i art. 99 kpc oraz § 11 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. z 2002 r Nr 163 poz. 1349 ze zm.).

Apelację od tego wyroku wniosło Przedsiębiorstwa (...) Spółka Akcyjna w Ł., zaskarżając wyrok w całości i zarzucając:

I. naruszenie prawa materialnego, tj. art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 4 marca 1994 r o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych (Dz. U. z 2012 r, poz. 592 ze zm.), poprzez błędną wykładnię, w wyniku błędnego przyjęcia, że powód gospodarujący środkami zakładowego funduszu świadczeń socjalnych w oparciu o uzgodniony z przedstawicielami związków zawodowych regulamin nie mógł ustalić kryteriów upoważniających go do przyznania wszystkim osobom uprawnionym spornych świadczeń w sposób dowolny, polegający na przyznaniu im świadczeń w najniższej wysokości, w sytuacji, gdy nie złożą wymaganego regulaminem oświadczenia o wysokości dochodu przypadającego na osobę w rodzinie uprawnionego;

II. naruszenie prawa materialnego, tj. art. 8 ust. 1 ustawy poprzez przyjęcie, że przyznanie osobom uprawnionym, w tym zainteresowanemu świadczenia pieniężnego zamiennego za paczki świąteczne w takiej samej wysokości nie uwzględnia kryterium socjalnego, bowiem nie bierze pod uwagę wysokości dochodu przypadającego na osobę w rodzinie uprawnionego, podczas gdy ustawa umożliwia pracodawcy prawo domagania się od pracownika udzielania informacji o wysokości dochodu, a odmowa przedstawienia stosownego oświadczenia może skutkować

nieprzyznaniem świadczenia (jeśli stanowi tak regulamin), bądź też skutkować może przyznaniem świadczenia w najniższej wysokości (jak ma to miejsce w niniejszej sprawie),

III. niezastosowanie art. 21 ustawy z dnia 13 października 1998 r o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. z 2009 r Nr 205, poz. 1585, ze zm.) w związku z § 2 ust. 1 pkt 19 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grudnia 1998 r w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe (Dz. U. Nr 161, poz. 1106, ze zm.), zgodnie z którymi to przepisami podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe nie stanowią przychody pracowników w postaci świadczeń finansowanych ze środków przeznaczonych na cele socjalne w ramach zakładowego funduszu świadczeń socjalnych, podczas gdy sporne świadczenia były wydatkowane na cele wskazane w ustawie oraz z uwzględnieniem kryterium socjalnego, którego sposób zbadania określony był w regulaminie,

IV. naruszenie przepisów postępowania, tj. art. 233 § 1 kpc, mające wpływ na wyniki sprawy, poprzez dowolną, a nie swobodną ocenę dowodu w postaci zestawienia wypłat świadczeń z Funduszu realizowanym w 2010 r, poprzez przyjęcie, że ich wysokość była zróżnicowana w znikomym stopniu i nie uwzględniała kryterium socjalnego, podczas gdy przepisy ustawy nie wskazują, w jaki sposób należy różnicować wartość przyznawanych świadczeń oraz jaka powinna być różnica w wysokości poszczególnych świadczeń, pozostawiając te kwestie do doprecyzowania w regulaminie, co też powód uczynił,

V. naruszenie przepisów postępowania, tj. art. 227 kpc, mające wpływ na wyniki sprawy i polegające na pominięciu przez Sąd pierwszej instancji przy wydaniu zaskarżonego wyroku istotnej dla rozstrzygnięcia sprawy okoliczności, polegającej na wykazaniu przez powoda, iż świadczenia przyznawane w ramach działalności socjalnej były uzależnione od sytuacji socjalnej.

Apelujący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez uznanie, że świadczenia wypłacone uprawnionemu ze środków Funduszu powoda spełniają kryteria wskazane w przepisach, od których zależy zwolnienie ich od obowiązku uiszczenia składek na ubezpieczenie społeczne, albo o uchylenie o orzeczenia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi pierwszej instancji.

Zdaniem skarżącego, miał on prawo ustalić sposób dzielenia świadczeń z Funduszu w sposób dowolny, uwzględniający realia panujące w zakładzie pracy, przeciętny dochód przypadający na poszczególnych pracowników oraz ogólną, znaną powodowi sytuację socjalną uprawnionych. Skarżący stworzył możliwość otrzymania świadczeń z Funduszu wszystkim uprawnionym, bez wykluczenia kogokolwiek i ograniczania tego prawa, przewidując możliwość szczególnego potraktowania osób znajdujących się w szczególnej sytuacji materialnej bytowej i życiowej. Sporne świadczenia były finansowane ze środków przeznaczonych na cele socjalne w ramach zakładowego funduszu świadczeń socjalnych z uwzględnieniem zapisów ustawy i tym samym uprawniają powoda do skorzystania z przedmiotowego zwolnienia, co miało wpływ na wynik sprawy.

W ocenie apelującego, nie do końca jest trafny pogląd Sądu, iż przy ustalaniu wysokości świadczeń finansowanych z Funduszu nie uwzględniano w ogóle kryterium socjalnego. Kryterium to uwzględniono w regulaminie, uzależniając wysokość świadczeń socjalnych od dochodów pracowników i liczby uprawnianych członków rodzin, a w przypadku wydawania paczek rzeczowych od dochodu pracowników. Skarżący powołał się dodatkowo na regulację art. 3 ustawy, według której pracodawcy zatrudniający mniej niż 20 pracowników w przeliczeniu na pełne etaty, mogą tworzyć Fundusz do wysokości i na zasadach określonych w art. 5 ustawy lub wypłacać świadczenie urlopowe, które z mocy ustawy nie podlegają składce na ubezpieczenie społeczne.

Na rozprawie apelacyjnej pełnomocnik skarżącego popierał apelację i wnosił o zasądzenie kosztów postępowania apelacyjnego, a pełnomocnik ZUS wnosił o oddalenie apelacji i zasądzenie kosztów postępowania apelacyjnego.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje.

Apelacja jako bezzasadna podlega oddaleniu.

Sąd Apelacyjny podziela zarówno ustalenia faktyczne jak i wnioski prawne dokonane przez Sąd Okręgowy, nie zachodzi więc konieczność szczegółowego ich powtarzania.

Apelacja sprowadza się do kwestionowania interpretacji przepisów prawa materialnego, ustalony stan faktyczny nie jest bowiem sporny. Sporem objęta jest wysokość podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne i ubezpieczenie zdrowotne zainteresowanego, pracownika odwołującej się Spółki. Rozstrzygnięciu podlegało, czy podstawa wymiaru składek powinna uwzględniać świadczenia dodatkowe wypłacone zainteresowanemu z zakładowego funduszu świadczeń socjalnych.

Zainteresowany w 2009 r otrzymał dofinansowanie organizowanego we własnym zakresie wypoczynku dla trzech osób. Nie złożył oświadczenia o dochodzie, dlatego wypłacono dopłatę wynikającą z tabeli dopłat uzależnioną od liczby uprawnionych osób - 920 zł brutto. W 2009 r otrzymał również od pracodawcy paczkę rzeczową o wartości 262,05 zł. W tym przypadku nie składał ani wniosku o przyznanie świadczenia, ani oświadczenia o wysokości dochodu na osobę. W 2010 r otrzymał świadczenie na dofinansowanie wypoczynku organizowanego we własnym zakresie dla trzech osób. Nie złożył oświadczenia o dochodzie i wypłacono mu dopłatę wynikającą z tabeli dopłat, 966 zł brutto. W 2010 r otrzymał też od pracodawcy wypłatę zamienną za paczkę w kwocie 315 zł, również nie składając ani wniosku, ani oświadczenia o wysokości dochodu na osobę. W 2011 r otrzymał dopłatę do wypoczynku. Nie złożył oświadczenia o dochodzie, wobec czego wypłacono mu dopłatę wynikającą z tabeli dopłat - 966 zł brutto. Jedynym kryterium wysokości dofinansowania do wypoczynku i świadczenia zamiennego z paczką była liczba uprawnionych osób i według tego przyporządkowywano odpowiednią wysokość świadczenia z tabeli.

Decydujące znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy ma interpretacja przepisów ustawy z dnia 4 marca 1994 r o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych (Dz. U. Nr 70 z 1996 r, poz. 335 ze zm.) i rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grudnia 1998 r w sprawie szczególnych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe (Dz. U. Nr 161, poz. 1106). Przy czym pamiętać należy, że zasadą jest, iż przychód pracownika związany ze stosunkiem pracy jest podstawą naliczenia składek na ubezpieczenia społeczne i ubezpieczenie zdrowotne. Wyjątki od tej zasady muszą być wyraźnie wymienione w przepisach prawa, a interpretacja tych przepisów musi być ścisła.

Przepis art. 8 ust. 1 ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych uzależnia przyznawanie ulgowych usług i świadczeń oraz wysokość dopłat z Funduszu od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej do korzystania z Funduszu. Stosownie do ust. 2 tego artykułu, zasady i warunki korzystania z usług i świadczeń finansowanych z Funduszu, z uwzględnieniem ust. 1, oraz zasady przeznaczania środków funduszu na poszczególne cele i rodzaje działalności socjalnej określa pracodawca w regulaminie ustalonym zgodnie z art. 27 ust. 1 albo z art. 30 ust. 5 ustawy o związkach zawodowych. Pracodawca, u którego nie działa zakładowa organizacja związkowa, uzgadnia regulamin z pracownikiem wybranym przez załogę do reprezentowania jej interesów.

Zatem powołane przepisy ograniczają swobodę pracodawcy co do określenia w regulaminie zasad przyznawania indywidualnych świadczeń. Przyznawanie tych świadczeń musi być uzależnione od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej do korzystania z funduszu. Tym kryterium winien kierować się pracodawca.

W Spółce obowiązywał regulamin, gdzie w § 12 zawarto ogólne zasady przyznawania świadczeń socjalnych, uzależniając przyznawanie świadczeń oraz ich wysokość od sytuacji życiowej, rodzinnej i materialnej osoby uprawnionej. Nie ulega wątpliwości, że warunki te nie były spełnione. Wszyscy pracownicy świadczenie otrzymali w jednakowej wysokości, a niewielkie różnice zależały wyłącznie od liczby uprawnionych osób w rodzinie. Oznacza to, że przy przyznaniu świadczeń pominięta została sytuacja rodzinna, materialna i życiowa pracowników, co podważa realizację kryterium socjalnego.

Z przytoczonego przez Sąd Okręgowy orzecznictwa Sądu Najwyższego wynika, że realizacja socjalnych celów zakładowego funduszu świadczeń socjalnych jest możliwa tylko wtedy, gdy wypłacone z tego tytułu świadczenie jest ściśle związane z sytuacją materialną i rodzinną poszczególnych pracowników.

O spełnieniu kryterium socjalnego nie może być mowy bez indywidualnej analizy sytuacji każdej uprawnionej do skorzystania z funduszu osoby. Założenie, aby nie różnicować pracowników, jest sprzeczne z celem, jakiemu ma służyć zakładowy fundusz świadczeń socjalnych.

W wyroku z dnia 20 czerwca 2012 r, I UK 140/12, Sąd Najwyższy stwierdził, że świadczenia przyznane bez zachowania indywidualnej oceny każdego przypadku narusza obowiązujący regulamin zakładowego funduszu świadczeń socjalnych i w istocie świadczenia zostały wypłacone wprawdzie z funduszu socjalnego, lecz nie na warunkach wynikających z regulaminu, a więc nie mogą one zostać uznane za świadczenia finansowane ze środków przeznaczonych na cele socjalne w ramach zakładowego funduszu świadczeń socjalnych w rozumieniu § 2 ust. 1 pkt 19 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grudnia 1999 r w sprawie poszczególnych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne i rentowe. W wyroku z dnia 6 lutego 2008 r, II PK 156/07 (OSNP 2009/7-8/96), Sąd Najwyższy wyraził pogląd, że przepis art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 4 marca 1994 o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych nie stanowi podstawy przyznania wszystkim pracownikom świadczeń pieniężnych, które nie zmierzają do realizacji celów socjalnych zgodnych z art. 1 ust. 1 i art. 2 pkt 1 tej ustawy. W wyroku z dnia 20 czerwca 2012 r, I UK 140/12 (Lex 1211542) Sąd Najwyższy zajął stanowisko, że przepis art. 8 ust. 1 ustawy o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych wyraźnie wiąże wysokość przyznawanego świadczenia (będącego pomocą finansową w rozumieniu art. 2 pkt 1 ustawy) z rozpatrywaną łącznie sytuacją życiową, rodzinną i materialną osoby uprawnionej. Podobnie Sąd Apelacyjny w Białymstoku w wyroku z dnia 15 listopada 2012 r, III AUa 191/12 (Lex 1236012) stwierdził, że fundusz świadczeń socjalnych jest instytucją prawną, która ma łagodzić różnicę w poziomie życia pracowników i ich rodzin. Jest on wyrazem funkcji społecznej zakładu pracy, zaś jego adresatami są rodziny (a nie tylko pracownicy) o najwyższych dochodach. Wyżej przytoczony przepis (art. 8 ust. 1) powiązał zasady korzystania z ulgowych usług i świadczeń z sytuacją życiową, materialną i rodzinną osób uprawnionych, czyli z kryterium socjalnym. Przyjęcie tego kryterium prowadzi do wniosku, że przyznawanie świadczeń ogółowi zatrudnionych w tej samej wysokości jest wykluczone.

Jeszcze raz podkreślić należy, że kryterium socjalne zdefiniowane jest w ustawie o zakładowym funduszu świadczeniach socjalnych, a regulamin obowiązujący u pracodawcy nie może być sprzeczny z przepisami tej ustawy. Zapis o przyznawaniu świadczeń socjalnych w najniższej wysokości bez badania kryterium socjalnego nie jest zgodny z ustawą. Przy czym kryterium socjalne według ustawy, to sytuacja życiowa, rodzinna i materialna, które to elementy winny być oceniane i badane łącznie. Kryterium socjalne powinno być badane w odniesieniu do każdego konkretnego pracownika, bo świadczenie przyznawane są konkretnym osobom. Nie wystarczą więc dla przyznania świadczeń ogólne stwierdzenia, że znana była pracodawcy sytuacja pracowników i ich niezbyt wysokie zarobki, oraz że podobne były potrzeby pracowników związane ze świętami, czy urlopami. Nie ma też istotnego znaczenia, że świadczenia uznane przez pracodawcę za świadczenia socjalne były zróżnicowane, skoro zróżnicowanie nie wynikało z kryterium socjalnego. Pracodawca nie ma też obowiązku przyznawania świadczeń socjalnych wszystkim pracownikom, taki obowiązek nie wynika z ustawy.

Rzeczywiście w regulaminie odwołującego się były uregulowania dotyczące przyznawania świadczeń w oparciu o kryteria socjalne, wzory wniosków, w których należało podać sytuację materialną rodziny. Jednak w praktyce postanowienia te nie były stosowane.

Świadczenie urlopowe, z którymi apelujący porównuje świadczenia objęte sporem, są innymi świadczeniami, uregulowanymi w odrębny sposób. Okoliczność, że świadczenia urlopowe są wyłączone z podstawy wymiaru składek nie ma wpływu na ocenę stanu faktycznego niniejszej sprawy. Ustawa przewiduje świadczenia z zakładowego funduszu socjalnego, przy których nie bada się kryteriów socjalnych, takie jak na przykład imprezy sportowo – rekreacyjne. Jednak świadczenia objęte sporem w niniejszej sprawie do takich nie należą.

Świadczenie z zakładowego funduszu świadczeń socjalnych, które jest zwolnione od obowiązku uiszczenia składek, to świadczenie wypłacone z tego funduszu, ustalone w oparciu o uchwalony w odpowiedni sposób regulamin i

przyznawane według kryteriów zgodnych z kryteriami przewidzianymi w ustawie o zakładowym funduszu świadczeń socjalnych.

Przyznane zainteresowanemu świadczenia, niespełniające powyższych wymogów, oderwane od kryterium socjalnego, należy zakwalifikować jako świadczenie dodatkowe wypłacone przez pracodawcę, niebędące świadczeniami socjalnymi.

Świadczenia te stanowią przychód w rozumieniu art. 12 ust. 1 ustawy z dnia 26 lipca 1991 r o podatku dochodowym od osób fizycznych, który to przychód stanowi podstawę wymiaru składek (art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r o systemie ubezpieczeń społecznych w związku z § 1 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grudnia 1998 r oraz art. 81 ust. 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, tekst jedn. Dz. U. z 2008 r Nr 164, poz. 1027 ze zm.). Zarzuty apelacji dotyczące prawa materialnego i procesowego są zatem całkowicie nieuzasadnione.

Mając powyższe na względzie Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 kpc orzekł jak w sentencji. Orzeczenie o kosztach Sąd Apelacyjny oparł na treści art. 98 kpc oraz § 12 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 28 września 2002 r w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. Nr 163, poz. 1349 ze zm.).